

הַלְכוּת פֶּסַח סִימָן תכט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ה]

בְּשֵׁלִישִׁים יוֹם⁽¹⁰⁾.

[משנ"ב ס"ק ח]
וְהַכֹּלֵל, צִדּוּק־הַדִּין וְצִדּוּק־הַצֶּדֶק וְיִבְחֹם וְחִנּוּן שְׁוִיָּן⁽¹⁵⁾.

15) אמנם בשעת חלוקת הקמחא דפסחא עדיין לא עברו ל' יום מאז הגיע לעיר, אבל עד שיגיע הפסח יעברו ל' יום, דעת הגר"ש אלישיב (הליכות והנהגות על הלכות פסח) שחייב הוא לתת 'קמחא דפסחא'. מאידך, בספר זכרון אברהם (בינ-במבשר, ס"ק ד) הסתפק אם תלוי הדבר בשעת החלוקה או בשעה שהגיע הפסח [וראה שם שהסתפק הן על העני והן על הנותן].

[משנ"ב ס"ק ו]
וְעֵין בְּפִרְיָה־מִגְדִּים⁽¹¹⁾.

11) שם (א"א ס"ק ב) הביא את דברי הא"ר (ס"ק ה) שכתב בשם שיירי כנסת הגדולה (הגה"ט אות ב), שגם תלמידי חכמים אף על פי שפטורים מלתת מיסים, מי"מ חייבים לתת 'קמחא דפסחא', והעיר על כך הפמ"ג, שהשיירי כנסת הגדולה לא כתב אלא שבעירו נהגו כן, ויתכן שאין כוונתו שיש לנהוג כן בכל מקום [וראה כף החיים (ס"ק ז) שהביא דעות נוספות בדרך זה].

[משנ"ב שם]

וְעָרְב־תְּנִיקָה אֶחָד חֲצוֹת אֲמָרִים צִדּוּק־הַדִּין⁽¹⁶⁾.

16) אמנם הרמ"א לקמן (סי' תרפ"ג ס"א) כתב, שאין אומרים 'צידוק הדין' בערב חנוכה במנחה. וכתב המשנ"ב לקמן (סי' תרע"ב ס"ק יב) שיש שחולקים וסוברים שאפשר לאומרו, וכפי שסתם כאן.

[משנ"ב שם]

עַד יֵצֵן עֶשֶׂה אֶת הַמִּנְחָה⁽¹⁷⁾.

17) ויש שנהגו לקרוא פסוקים אלו מתוך ספר תורה, כן כתב בשו"ת הר צבי (או"ח ח"א סי' סט). והוסיף, שמנהגו של הגר"ח מצאנו היה, שבימים שקראו בתורה כגון בשני וחמישי ובראש חודש, מיד לאחר קריאת התורה היו קוראים את פרשת הנשיאים מתוך הספר שהוציאו, ושכן היה מנהג עתיק בירושלים, ושבמקום שנהגו כן אין לשנות מן המנהג. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' קט) כתב, שמנהגו של הגר"ח מצאנו היה לקרוא את פרשת הנשיאים לאחר התפילה גם בימים בהם היו קוראים בתורה, ומסיק שכן יש לנהוג.

[משנ"ב ס"ק ט]

דְּאִין מִן־פִּירֵין הַתְּעִנִּית בְּצַבּוּר⁽¹⁸⁾.

18) וכעין זה כתב לקמן (סי' תע"ב ס"ק ב) לענין הזכרת 'ענני' ב'תענית בכורות', שאם יש מניין של עשרה בכורות שמתענים, לכתחילה טוב שלא יהיה אחד מהם ש"ץ, שאם כן בחזרת התפילה יצטרך לומר 'ענני', ואין ראוי להזכיר תענית בחודש זה בציבור.

[משנ"ב ס"ק י]

נִזְהָגִים לְהַתְּעַנּוֹת אֶפְלוּ בְּרֹאש־חֻדֶּשׁ נִיָּסָן⁽¹⁹⁾.

19) ולקמן (סי' תקע"ג ס"ק ז) כתב, שיש מקילים שאין החתן מתענה בחודש ניסן, ובכל הימים שאין אומרים בהם תחנון. ולמעשה, דעת הגר"ח קרליץ (חוט שני פסח פ"א ס"ק ג) שנהגו המשך במילואים עמוד 2

10) ואדם שבשעת חלוקת הקמחא דפסחא עדיין לא עברו ל' יום מאז הגיע לעיר, אבל עד שיגיע הפסח יעברו ל' יום, דעת הגר"ש אלישיב (הליכות והנהגות על הלכות פסח) שחייב הוא לתת 'קמחא דפסחא'. מאידך, בספר זכרון אברהם (בינ-במבשר, ס"ק ד) הסתפק אם תלוי הדבר בשעת החלוקה או בשעה שהגיע הפסח [וראה שם שהסתפק הן על העני והן על הנותן].

[משנ"ב ס"ק ו]

וְעֵין בְּפִרְיָה־מִגְדִּים⁽¹¹⁾.

11) שם (א"א ס"ק ב) הביא את דברי הא"ר (ס"ק ה) שכתב בשם שיירי כנסת הגדולה (הגה"ט אות ב), שגם תלמידי חכמים אף על פי שפטורים מלתת מיסים, מי"מ חייבים לתת 'קמחא דפסחא', והעיר על כך הפמ"ג, שהשיירי כנסת הגדולה לא כתב אלא שבעירו נהגו כן, ויתכן שאין כוונתו שיש לנהוג כן בכל מקום [וראה כף החיים (ס"ק ז) שהביא דעות נוספות בדרך זה].

[משנ"ב שם]

כָּל אֶחָד לְפִי מְמוֹנָה⁽¹²⁾.

12) ואף מי שאין לו כדי פרנסתו, כתב בשו"ת משנת יעבץ (או"ח סי' ז) שחייב ללוות כדי לתת 'קמחא דפסחא', שאף על פי שפטור הוא מליתן צדקה [כמבואר ברמ"א (יור"ד סי' רנ"ג)], מ"מ חייב הוא ליתן 'קמחא דפסחא', כיון שישוד חיוב זה אינו משום מצות צדקה בלבד, אלא אף משום מצות שמחת יום טוב, כמבואר ברמב"ם (פ"ו מהל' יום טוב ה"ז-יח) ז"ל: 'וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב וכו', וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש, אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו'.

והוסיף בשו"ת משנת יעבץ (שם), שמשום כך הביא הרמ"א את החיוב לתת מעות חטים בהלכות פסח, שכן חיוב זה אינו מהלכות צדקה בלבד, אלא אף מדיני החג.

[משנ"ב שם]

עֵין שֵׁם בְּפִרְוֶשׁ רֶשֶׁ"י⁽¹³⁾.

13) בגמרא שם (סנהדרין לה, א) אמרו ש"כל תענית שמלינין בו את הצדקה, כאילו שופך דמים", ופירש רש"י שם (ד"ה כל), שהיו רגילים לחלק צדקה בלילי תענית, והיו עיני העניים נשואות לכך, ואם לא יחלקו או את הצדקה, נמצאו העניים רעבים.

[משנ"ב שם]

וְהוּא גַם־כֵּן קָעִין זָה⁽¹⁴⁾.

14) ולענין האומללים והנדכאים הנמצאים בעיר ומתביישים לפשוט יד ולבקש צדקה, כתב לקמן (סי' תקכ"ט ס"ק יז) שיש מקומות שנהגו שקודם יום טוב הולכים נבתי לב לבתי העשירים לקבץ נדבה עבור מרי נפש אלו, ואשרי האנשים שמשימים עין על זה, שמזכים לעצמם, ומזכים לכל אנשי העיר.

מילואים הלכות פסח סימן תכט

המשך מעמוד 4

שחתן מתענה אף בחדש ניסן, אלא שאם יש צירוף נוסף להקל, כגון שסובל הוא מחולשה וכדו', יש להקל בדבר. והוסיף, שמי' אם אפשר טוב שיתענה עד לאחר מנחה גדולה.

[משנ"ב שם]

משעם שיתבאר בסימן תקעג⁽²⁰⁾.

(20) שם (סי"א) כתב הרמ"א, שחתן מתענה בראש חודש ניסן [אף על פי שבדרך כלל אין לחתן להתענות ברח"ח], לפי שהוא אחד מן הימים שראוי לאדם להתענות בהם, שכן ביום זה מתו בני אהרן, וכפי שכתב השו"ע לקמן (סי' תקפ ס"א-ב).

[משנ"ב ס"ק יא]

בראש חודש ניסן על מה שהתענה בשבת⁽²¹⁾.

(21) ולעיל (סי' רפח ס"ק ז') כתב שזו דעת המג"א, אבל התוספת שבת (שם ס"ק ח) חלק עליו, ולדעתו מי שאינו רגיל להתענות בראש חודש ניסן [שיש שמתענים ברח"ח ניסן שהוא יום שמתו בו בני אהרן, כפי שכתב השו"ע לקמן (סי' תקפ ס"ב)], לא יתענה בו על מה שהתענה בשבת.

[משנ"ב ס"ק יב]

מ'מור לתודה⁽²²⁾.

(22) ואם התחיל לאמרו, כתב הפמ"ג (סי' תסח משב"ז ס"ק ז') שלא יפסיק, משום שיש מקומות שנהגים לאמרו [כמובא בפרי חדש כאן ס"ק ב], ולכן אף שאנו נוהגים שלא לאמרו, מ"מ אם כבר התחיל לא יפסיק.

[משנ"ב שם]

ש'לחמיתודה קיד חמץ⁽²³⁾.

(23) אמנם משנת 'התודה ואיל נזיר' שבפרק 'איהו מקומן' שנהגים לאמרה בפרשיות הקרבנות שלפני התפילה, כתב הלבוש (סי' תסח ס"י) שאף על פי שמקריבים לחמי חמץ עם התודה, מ"מ אימרים משנה זו. וכתב שאפשר שטעם הדין הוא, שכיין שאומרים את שאר המשניות שבפרק זה, לא רצו לדלג על משנה זו. והט"ז (שם ס"ק ז') ביאר, שמשניות אלו אינן נאמרות אלא לזכרון בעלמא, ולכן יש לומר גם משנה זו, מה שאין כן אמירת 'מומור לתודה' שבמקום הקרבת תודה היא עומדת, לפיכך אין לאמרה [וראה מה שכתב הפמ"ג (סי' נא א"א ס"ק יא) בשם התבואות שור, הובא במשנ"ב שם (ס"ק ב)].

הלכות פסח סימן תל

המשך מעמוד ג

[משנ"ב שם]

ראוי להתחיל לבדוק בדי' שלח ית'של או שלח ית'שפח⁽³⁾.

(3) מלשון זה משמע שזמן חיוב בדיקת חמץ הוא כל הלילה ולא דוקא בתחילתו, אלא שראוי לבדוק בתחילת הלילה כדי שלא ישכח לבדוק. אמנם, להלן (ס"ק יא) כתב בדעת הרמ"א שלכתחילה זמן בדיקת חמץ הוא בתחילת הלילה דוקא [אכן גם לדעתו אם לא בדק בתחילת הלילה, לא ימתין עד היום אלא יקדים לבדוק בלילה], וכתב בביה"ל להלן (ס"ב ד"ה ולא) שכן היא דעת הרבה פוסקים.

[משנ"ב ס"ק ב]

וגם צריך לבטל אז את החמץ, ובדלקמן בסימן תלד סעיף ב'⁽⁴⁾.

(4) כלומר מיד לאחר הבדיקה, כמבואר בשו"ע שם.

[משנ"ב שם]

אם יהיה בביתו ורשותו גזרין שישפח ויבוא לאכל⁽⁵⁾.

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תַּל תַּלָּא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יד]

המנהג שלא להתענות ככל אֶסְרֵי־חַג²⁷.

27) אמנם מדברי השר"ע לקמן (סי' תצד ס"ג) שכתב שאסור להתענות במוצאי חג השבועות, כתב המג"א (כאן ס"ק ח) שמשמע שמותר להתענות בשאר 'אסור חג', ולא נאסרה תענית במוצאי חג השבועות אלא משום שיום טוב' הוא, ודינו כעין יום טוב. וכתב המשנ"ב שם (ס"ק ו), שלפי טעם זה מותר להתענות ב'אסור חג' שאחר סוכות [אכן, ב'אסור חג' של פסח אסור להתענות, שהרי אין מתענים בחודש ניסן]. והרמ"א (המשנ"ב שם), שמדברי הבית יוסף והג"א משמע שאף בשאר 'אסור חג' אסור להתענות [וכן כתב המג"א בדעת התוס' ראש השנה יט, ב ד"ה מימות].

ולענין הספר ב'אסור חג', כתב השבלי הלקט (סי' רסב) שיש למעט בדבר. ולהספיד ב'אסור חג' של שבועות, כתב הלבוש (סי' תצד ס"ג) שאסור [וראה משנה למלך פ"ו מהל' כלי המקדש ה"ט].

סימן תל

[משנ"ב ס"ק א]

מִפְּנֵי הַסֵּי וכו', שְׁשׁוּחֲטִין אֶת אֱלֹהֵיהֶם²⁸ וכו', ומִפְּנֵי שֶׁאֵין הֵיךְ עֲשִׂירֵי בַחֲדָשׁ בְּשַׁבָּת²⁹, עַל־כֵּן קָבְעוּ לְקִרְוֹת שַׁבָּת שְׁלֹשֶׁת הַפֶּסַח³⁰ לְעוֹלָם שַׁבָּת־הַגְּדוֹל³¹.

1) טעם נוסף כתבו התוס' (שבת פז, ב ד"ה ואותו), משום נס גדול אחר שנעשה בזמן שלקחו בני ישראל את פסחיהם, וכפי שמונא במדרש (ראה תנחומא [בובר] פ' בא סי' יח) שכשלקחו בני ישראל את פסחיהם, נתקצבו בכורות אומות העולם אצל ישראל ושאלום למעשיהם, אמרו להם 'זבח פסח הוא לה' שיהרגו בכורי מצרים, הלכו אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש ממנו שישלחו את ישראל ולא רצו, ועשו הבכורות מלחמה עם אבותיהם והרגו מהם הרבה, והיו שכתבו (תהלים קלו י) "למכה מצרים בבכוריהם".

טעם אחר כתב החזקוני (שמות יב ג), לפי שבשבת זו עשו ישראל את המצוה הראשונה שנצטוו בה היא לקחת השח, וכעין זה כתב האבודרהם (חודש ניסן) בשם אבן הירחי. טעם נוסף כתב השבלי הלקט (סי' רח), לפי שמאחרים העם לבוא לבתיהם בשבת זו מפני הדרשה שבבית הכנסת, ונמשך הדבר עד אחר חצות, ונראה יום זה בעיני העם כיום גדול וארוך יותר מיום אחר, וכעין זה כתב המהר"ל (שלושים יום קודם הפסח, אות א). והמהר"ל (בביאור על הטור) כתב שיש אומרים שהטעם הוא, לפי שבשבת זו קוראים את דברי הנביא (מלאכי ג כג): "הנה אנכי שולח לכם וגו' לפני בוא יום ה' הגדול והנורא", וראה דרישה (אות א). [נטעמים נוספים לדבר כתבו הב"ח (סי' כטט), המהר"ל (תפארת ישראל פמ"ד), חרדש הגהות על הטור בשם מהר"ל, משך חכמה (דברים י ב) והגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ב ארחות הלכה הע' 17)].

2) ואף על פי שגם לפני כן ידעו המצרים שבני ישראל שוחטים כבשים ואוכלים אותם, כתב הב"ח שעיקר כעסם של המצרים היה על מה שישראל אמרו להם שהסיבה ששוחטים הם את השח, לפי שהקב"ה הודיע לישראל שאם ישחטו את השח שהוא אלהיהם של המצרים למטה הוא ישחוט את אלהיהם שלמלעלה, וכפי שכתב הזוהר (פ' בא [דף על ב]): "אמר קודשא בריך הוא עבדו אתון עובדא לתתא, ואנא אתבר תקפיהוק לעילא, וכמה דתעבדון בנורא אתון, דכתיב 'כי אם צלי אש', אנא אוק הכי אעביר אותו באש בנהר דינור".

3) ואף על פי שהנס היה גם בשאר הימים עד יום שחיתת הפסח, כתב הב"י שמ"מ עיקר הנס והקדוה של המצרים היו ביום הראשון, שכן לאחר מכן הורגלו בדבר [וראה באר הידב ס"ק א שכתב טעם נוסף].

4) הטעם שלא קבעו את זכר הנס ביום החדש [כפי שנקבעים המועדים בדרך כלל], כתב הלבוש, מפני שהנס בא על ידי שמירת השבת, שמפני שידעו המצרים שהיו ישראל שומרים את השבת במצרים [כמבואר במדרש רבה שמות פרשה א אות כח], היו תמהים על כך שהיו ישראל מטפלים בבעלי חיים בשבת, ולכן שאלום 'למה זה לכם' [וראה פמ"ג משב"ז ס"ק א]. והפרישה (אות ב) כתב, שהיו המצרים תמהים על הקשר שעשו ישראל בשבת בשעה שקשרו את השח, שלא ידעו המצרים שיש חילוק בין קשר של קיימא לקשר שאינו של קיימא.

טעם אחר כתבו הב"ח והט"ז (ס"ק א), שבי' ניסן, מלבד הנס שהיה במצרים גם נבקע הירדן לפני בני ישראל, ואם היו קובעים את זכר הנס שהיה במצרים ליום החדש, ידעו סבורים שיום זה נקרא 'גדול' על שם הנס שנעשה בירדן, לכן קבעוהו בשבת, שכן הירדן לא נבקע בשבת. והמג"א (ס"ק א) כתב, שאפשר שמפני שבי' בניסן קבעו תענית על פטירת מרים [וכפי שכתב השר"ע לקמן סי' תקפ ס"ב], לפיכך לא קבעו את זכר הנס ביום החדש [וראה דרישה (אות א) והגהות חתם סופר על השר"ע שכתבו טעמים נוספים].

5) הטעם שקבעו לומר 'גדול' על נס זה דוקא ולא על שאר הניסים, כגון על קריעת ים סוף וכדו', כתב התורת חיים (חולין צב, א) שכיון שהנס נמשך כל חמשת הימים בהם שמרו על השח לקרבן הפסח, אלא שביום השבת היה הנס גדול יותר מאשר בשאר הימים, שכן לאחר השבת כבר הורגלו המצרים בדבר [כמבואר לעיל בשם הב"ח], לפיכך קראו לשבת זו 'שבת הגדול', שבה היה הנס גדול יותר מאשר בשאר הימים.

ויש שנהגו לברך זה את זה בברכת 'שבת הגדול שלום ומבורך' (מחזיק ברכה אות ב). ובשרית אור לציון (ח"ג פ"ה תשובה ב) כתב, שזו כוונת השר"ע בכך שייחד סימן בשו"ע וכתב ששבת זו נקראת שבת הגדול, שלכאורה מאי נפקא מינא, אלא שרמז בזה שעלינו לקרואה שבת הגדול, כדי לזכור את הנס.

ונקראת שבת זו שבת 'הגדול' בלשון זכר, ואף על פי שפעמים רבות נזכרת שבת בכתובים בלשון נקבה, ביאור הרשב"ץ (מאמר חמץ אות א) והפמ"ג (משב"ז ס"ק א), שמ"מ פעמים היא נזכרת בלשון זכר [ראה תוס' כתובות ה, א ד"ה שמא].

[משנ"ב ס"ק ב]

וְאֶפְלֹי אִם תֵּל שַׁבַּת־הַגְּדוֹל עֶבְרֹכ־פֶּסַח וְאִזְ דוֹרְשִׁין בְּשַׁבָּת הַקֹּדֶם³².

6) ובטעם הדבר כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק א), שבערב פסח כבר מאוחר מלהזכיר את הצריך תיקון קודם הפסח, שהרי כבר אין די זמן לתקנו.

[ביה"ל ד"ה במנחה]

מִשִּׁים דְּאִיתָא פִּתְגָמָה יְכוֹל מְעוֹד יוֹם וכו'³³.

7) כן הובא במעשה רב (אות קעז), וכן מפורש בביאור הגר"א. גם היעב"ץ כתב (פירוש ההגדה על המילים 'יכול מראש חודש') שאין לומר את ההגדה בשבת הגדול, וכשם שאסור לאכול מצה מבעוד יום. ובטעם הדבר כתב, לפי שדברים חדשים חביבים על אדם יותר מהישנים, ולפיכך ראוי שלא לומר את ההגדה קודם החג, כדי שתתפעל נפשו בשעת אמירתה בליל הסדר.

ומ"מ כתב היעב"ץ (שם), שאין איסור ללמוד ולהעמיק מבעוד יום בדברי ההגדה, ואירבה מצוה לטרוח קודם החג לירד לעומקה, וכך ראינו ונא, אך לא יקראנה בשפתנו בקריאה כסדרה.

סימן תלא

זמן בדיקת החמץ

[משנ"ב ס"ק א]

בְּתַחֲלֵל לַיִל³⁴ וכו'. פְּרוּשׁ, תִּכְּךָ אֶחָד יְצִיאָת הַכּוֹכָבִים³⁵.

המשך במילואים עמוד 2

הלכות פסח סימן תל תלא תל ובו סעיף אחד:

א *שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת-הגדול, (א) מפני (ב) [ה] הגם שנעשה בו: הגה והמנהג לומר (ב) *במנהג (ג) ההגדה מתחלת 'עבדים היינו' עד 'לכפר על כל עונותינו'. ופוסקים לומר 'ברכי נפש' (מנהגים):

תלא זמן בדיקת החמץ, ובו ב' סעיפים:

א (ב) (א) *בתחלת ליל י"ד בניסן [*] (ב) בודקין את החמץ (ג) לאור הנר בחורין ובסדקין, בכל המקומות (ד) שדרוך להכניס שם חמץ: ב יזהר כל אדם (ג) (ה) שלא יתחיל בשום מלאכה (א) (ו) *ולא

שיערי תשובה

אף במקום שקביעות חשי דפסחא בפרטות ואין סוללים אותם בכלל צדקות כל השנה (והשנים), לפי שנותנים מהם גם לח"ח עניים שגנו לקל צדקה. ואם גבו לצדק חשים והומירה, אין לשנות לדברים אחרים אלא יתנו לעניים לשאר צרכי הפסח, ע"ש. וכתב בסוף ספר ועד לתכמים בקאנטרס טוביעין כתב שאם קנה בית דירה אפילו תוך יב"ח חשוב כאנשי העיר, ואם רק שכן בית-דירה ליב"ח אפשר קדם יב"ח הוא כאנשי העיר, ע"ש שכתב בן בשם קצת מקרשים, ועין בח"מ סימן קסג:

[א] הגם. עין בח"ט. ועין בדגול מרובה מ"ש על דברי המג"א בזה דר"ש"ל ס"ל דתרי בשב בנבש אלא דתני דבר שיש לו מתירין וסגי נאכל אחד, ע"ש. ועין בשו"ת בית-אפרים חלק ח"מ סכ"ה בדיני בריה מ"ש לנבש קשית המג"א עפ"י דברי התוספות סתמורה, ע"ש:

[*] בודקין את החמץ. וכתב בשו"ת בית-יהודה, שאזון פטור ממעות

(ב) בתחלת. פי' סמוך לבגית הלילה, ר"ו ור"ן ומ"א. והח"י פסק בהדיקה צריך להיות בלילה מפני שאת הכובים ולא בין-השמשות. [והראב"ד דיק מלשון 'אור' דר"ל שישנו צדון קצת יום, דמשום לשונא מעלה לא ה"ל לתנא משום אור לחשך, ור"פ ס"ל דביה"ש דוקא, ומזה דיק בח"י כשלא קרא ק"ש קדם בדיקה ובאים שני חייבים בא' קרא תחלה כי תדיר הוא, ע"ש]: (ג) שלא יתחיל. ונצי שעה קדם הזמן אסור, דלמא אתי לאמשובי. ומי שלא בודק בלילה, אסור עד שיבדק: (א) ולא יאכל. וטעמיה בעלמא שרי, והנינו פרות או כביצה פת כמ"ש סו"י רל"ב, ע"ש:

באר הלכה

שש לו מזון י"ד סעודות, אף שלאיש בזה אין נותנין מקפה, כמבאר ביניה דעה בהלכות צדקה [מקור-חיים]:

* במנהג ההגדה. ובשם הגר"א כתבו שלא היה נוהג בזה, משום דאיתא בהגדה 'כולו כמכור יום' וכו'.

* ולא יאכל. עין משנה בריה דפרות מתר אפילו הרבה, והוא נובע מדברי המגן-אברהם שדקה להא דסימן רלב. ולכאורה משמע דאפילו כשהגיע זמן הבדיקה דהינו צאת הכובים גס"כ מתר לנבש פרות אפילו

אסור-הג'2. ולהטיל אסור בבית-הנקט לצדק גדול מתר בניסן, אף שאסור בתשערי [אחרונים]:

א (א) מפני הגס1. שפשינה שישנו צדון ממזרים היה עשירה בניסן ביום שבת, ונקחו כל אחד ממשפחה שיהיה להם לפסח וקשרו בכרעי המטה, כמו שכתוב 'בעשור לחודש הזה ונקחו להם איש

שה לבית אבת וגו', והמזרים נאו זה ושאולם למה זה לכם, והשיבו, לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, והיו שניהם קהות על ששחטו את אלהיהם2, ולא היו נשאים לומר להם דבר; ומפני שאז היה עשירי בחדש בשבת3, על-כן קבעו לקרות שבת שלפני הפסח4 העולם שבת-הגדול5: (ב) במנהג ההגדה. לפי שהיתה בו התחלת הגאולה והנפסים, ואפילו אם חל שבת-הגדול בערב-פסח ואז דורשין בשבת הקודם6 [אחרונים]:

א (א) בתחלת לילי וכו'. פרוש, (ב) תכף אחר יציאת הכובים8, שיש צדון קצת מאור היום, ראוי להתחיל לבדק כדי שלא יתבשר או שלא ישכח9: (ב) בודקין וכו'. וגם צריך לבטל אז את החמץ, ויבדקו בסימן תלד סעיף ב'10. (ג) וזמן התורה באחד מהן סגי, דכשמבטלו בלבו ומפקירו, שוב אינו שלו ואינו עובר עליו, וכל-שכן בשבדקו ומחפש אחריו ומבטלו מן העולם, אלא שחז"ל החמירו ולא סגי באחד מהם אלא בשניהם דוקא, לפי שחששו: אחר שהבטול תלוי במחשבתו של בני-אדם ובדעותיהן, ואולי ירע בעיני האדם שיש לו חמץ בעד כמה אפלים להפקיר, ואף שפסיו יאמר שיהיה בטל והפקר וחסיד בעפרא, מפל מקום לבו לא-כן יחשוב ולא יבטלנו בלב שלם, ויהי הוא עובר בכל נראה, שהרי לא הוציא מביתו; ועוד, שזמא מתוך שרגילין בו כל השנה, אם יהיה בכיתו ורשותו גורנין שישפח ויבוא לאכלה11, ולכן תקנו חז"ל שאף-על-פי שמבטל לא סגי, אלא צריך לבדק לבטלו מן העולם, ומפל מקום צריך לבטל גס"כ, שזמא לא יבדק לפי שיש חמץ בפסח ויבטל עליו: (ג) לאור הג' מפני (ג) שצריך לבדק בחורין ובסדקין12 ואור היום לא יועיל לזה, וכיון שצריך שמהיה לאור הנר קבעוה בלילה, מפני שאז אורו מבהיק יותר מביום ואפילו במקום האפל; וגם היא שעה שבג"אדם מצויים בבתיהם: (ד) שדרוך להכניס וכו'. לאו דוקא, אף שאין דרך להכניס שם חמץ, (ד) רק במקום שמשמששים שם לפרקים בחמץ, חושנין שזמא הכניס שם חמץ ולא אדעתה, וכמבאר לקמן סימן תלג: ב (ה) שלא יתחיל בשום מלאכה וכו'. ואפילו חצי שעה שקדם הזמן אסור דלמא אתי לאמשובי, והוא הדין דאסור לכנס למרחץ, ובכל הדברים הנזכרים לעיל בסימן רלב. ומי ששכח לבדק בלילה, אסור ביום בכל הדברים עד שיבדק [אחרונים]: (ו) ולא יאכל13. וטעמיה בעלמא שרי14, והינו פת כביצה ולא יותר או פרות אפילו הרבה, וכמו שכתבנו בסוף

שער הציון

(ב) אלה רבה וחקי-נעקב ודרך-החיים ושי"א: (ג) פוסקים: (א) גמרא ופוסקים: (ד) חקי-נעקב: